

کودکان دیرآموز را بهتر بشناسیم!

آموزش خلاق کودک محور

جست و جو و آماده سازی:

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

تعریف کودکان دیرآموز <کندآموز>

کودکانی را دیرآموز می‌خوانیم که از نظر هوشی در محدوده هوشبهر بین ۷۰ تا ۸۴ قرار گرفته‌اند یعنی یک تا دو انحراف استاندارد پایین‌تر از میانگین سنی خودشان قرار گرفته‌اند و دارای عملکرد طبیعی ضعیف هستند. این کودکان تنها در حیطه مهارت‌های تحصیلی دارای عملکردی محدودتر و ضعیف‌تر نسبت به همسالان خود هستند و در سایر رفتارهای انطباقی و سازشی فاقد هرگونه نقص قابل ملاحظه‌ای می‌باشند و مثل همسالان خود دارای تفاوت‌های فردی در حیطه‌های مختلف رفتاری‌اند.

● ویژگی‌های کودکان دیرآموز

این کودکان تمرکز و دقت کافی و رغبت به کارهای فکری و ابتکاری ندارند، قادر به طرح نقشه و برنامه‌ریزی برای خود و دیگران نیستند ولی ممکن است با تمرین و ممارست در کارهای عملی و حرفه‌ای موفق شوند. بیشتر این افراد در خانواده و جامعه به طور تقریباً عادی زندگی می‌کنند و جز در مواردی که انتقاد، استدلال و بیان لازم است تفاوت محسوسی با دیگران نشان نمی‌دهند. این افراد اگر دچار آشفتگی‌های عاطفی نشوند، مطیع، فرمانبر، آرام و سازگار و در کنار همسری عاقل و مطیع و یا همکاری دلسوز و شکیبا می‌توانند خود و اطرافیان را از آرامش بهره‌مند سازند. اشتغالات فنی و حرفه‌ای و ورزشی در رشد و پرورش شخصیت این افراد مؤثر است و علاقه زیادی به آن نشان می‌دهند.

■ برخی از مشخصات اصلی و بارز این دانش‌آموزان عبارتند از:

- در درک مفاهیم و یادگیری مطالب، کندتر از متوسط کلاس هستند.

- در تشخیص روابط پیچیده ضعیف هستند.

- از درک مفاهیم انتزاعی یا مجرد عاجز هستند.

- برای یادگیری مطالب درسی، به تمرین‌های بیشتری نیاز دارند.

- دامنه معلومات عمومی آنان نسبت به همسالان خود محدودتر است.

- خزانه لغات محدودتری نسبت به همسالان خود دارند و از دستور زبان ساده‌ای که ویژه دانش‌آموزان کوچکتر است، استفاده می‌کنند.

- در خواندن و فهمیدن کتابهای درسی دچار اشکال هستند.

- در انجام تکالیف درسی معمولاً ۲ تا ۳ سال از همسالان خود عقب هستند.

- معمولاً برخی معلمان بدون توجه به محدودیت تواناییهای ذهنی این گروه از دانش‌آموزان آنان را سرزنش و با دیگران مقایسه می‌کنند و چنین برخوردهایی موجبات شکست و دل‌زدگی بیشتر آنان را نسبت به تحصیل فراهم می‌سازد، اصولاً یأس و ناامیدی ناشی از شکست در مدرسه، اعتماد و اطمینان به خود را کاهش می‌دهد و چنین القا می‌کند که من به درد هیچ کاری نمی‌خورم.

درحالی که معلم آگاه و دانا باید در برخورد با چنین دانش‌آموزانی محدودیت‌های ذهنی آنان را در نظر بگیرد و اگر واقعاً تشخیص می‌دهد که این گروه توانایی درک مفاهیم پیچیده درسی را ندارند آنان را به بهره‌مندی از آموزش حرفه‌ای یا کشاورزی تشویق کند، تا بتوانند متناسب با توانایی‌ها و نیازهای خود، شغل آینده خویش را پایه‌ریزی کنند.

برای تهیه یک برنامه ویژه کودکان دیرآموز بهتر است مشابه الگوی زیر عمل شود:

زمینه‌یابی و بررسی نمرات گروه‌های سنی ۱ تا ۵ سال و مختص کودکانی که نمرات هوشی آنان ۲ سال یا بیشتر از حد میانگین پایین‌تر بوده است.

از معلمانی که قبلاً با چنین کودکانی سروکار داشته‌اند استفاده کرده تا توصیه‌های لازم ارائه شود.

یک ارزیابی دقیق از سلامت کودک و تاریخچه اجتماعی او لازم است تا مشخص شود دلایل آشکاری که در عقب‌ماندگی او نقش دارند، چیست؟

آزمون‌های هوشی گروهی نیز می‌تواند کمک بزرگی باشد.

اگر عقب‌ماندگی مربوط به عوامل احساسی و هیجانی باشد، یک مطالعه کامل توسط روانپزشک و یا روانشناس که واجد شرایط لازم است ضرورت دارد. محتویات این مطالعه عبارتند از: آزمون هوشی انفرادی، آزمون عملی، آزمون بالندگی (مهارت‌های) اجتماعی و شخصی و آزمون‌های پیشرفت تحصیلی.

● کودکان دیرآموز در کلاس‌های ویژه

یک کلاس ویژه کودک این وضعیت را داراست تا وی در محیطی که به اندازه سطح خودش است، پیشرفت کند و به اندازه سطح درک و فهم خودش با او کار شود. کلاس ویژه جایی است که در آن تعداد دانش‌آموزان کمتری نسبت به سایر کلاس‌ها وجود دارد و تلاش معلم بیشتر است.

برای اینکه آموزگار از عهده این کلاس و این تکلیف برآید، مستلزم این است که معلم دارای شخصیتی متناسب با خصوصیات این کودکان باشد. این آموزگار باید صبر و شکیبایی بی‌پایان، مهربانی، بینش و یک عشق ذاتی و فطری برای کودکان، روحیه تلاش و خستگی‌ناپذیر و انسان‌دوستانه داشته باشد.

■ آموزگار باید تخصص لازم را در زمینه‌های مربوط داشته باشد، از جمله:

- دانش و آگاهی به میزان کافی.

- توانایی کمک با توجه به تطابق شخصی و سازگاری او.

- آشنایی با آزمون‌های مختلف و موارد استفاده از آنها در ارزیابی کودک.

- دانستن برنامه و برنامه‌ریزی‌های درسی.

- دانستن تکنیک‌های آموزشی و مواد درسی.

- دانستن ادبیات حرفه‌ای.

- برقراری ارتباط مناسب و مطلوب با کودکان و خانواده‌های آنان.

● کودکان دیرآموز در کلاس‌های عادی

اگرچه برای کودکان عقب‌مانده استفاده از کلاس‌های ویژه یک ایده‌آل است اما همیشه این امر امکان‌پذیر نیست. گاهی اوقات کودک عقب‌مانده و یا کودک دیرآموز در یک کلاس عادی جا داده می‌شود و زیر نظر معلمی قرار می‌گیرد که فعالیتی در مورد تدریس این کودکان نداشته است.

وقتی بنابر هر دلیلی این عمل انجام شود، معلم باید در مورد این کودک با روانشناس یا مشاور مدرسه گفتگو نماید تا بتواند این کودکان را بهتر تحت آموزش قرار دهد.

در هر کلاس که ۳۰ تا ۴۰ دانش‌آموز دارد، به طور میانگین ۱ تا ۴ دانش‌آموز با ویژگی‌های گفته شده وجود دارد

معلم باید اصول اصلی کار با این کودکان را بداند که عبارت است از:

-معلم باید ویژگیهای فردی کودک را در نظر بگیرد.

-معلم باید در کلاس به کودک کمک کند تا در اندازه و سطح خودش آموزش ببیند.

-مطالب درسی باید بیشتر تکرار شود و مدت زمان یادگیری و آموزش درس جدید با فاصله بیشتر برنامه‌ریزی شود. مدتی که طول می‌کشد تا یک کودک دیرآموز همانند یک کودک عادی یک سال درسی را به پایان برساند، یک سال و نیم است.

-کودک دیرآموز احتیاج به انگیزه برای تمرین (مشق و تکالیف) دارد. اما تمام این روشهای انگیزشی به یک نوع نیستند و آموزگار باید نبوغ خاصی برای آموزش به کودک به کار بندد.

-آموزگار برای تدریس از مسائل عینی و محسوس کمک بطلبد تا بتواند موقعیت آموزشی محسوسی را برای او فراهم کند.

-کودک دیرآموز برای رسیدن به ایده‌آل‌های آموزشی نیاز به تحسین و تشویق دارد. از قبیل: جوایز متفرقه، ستاره روی دفتر، یک اسباب‌بازی، نوشتن نامش با گچ رنگی و خلاصه تحریک کردن علاقه‌اش.

-آموزگار باید به کودک کمک کند تا به فعالیتهایش به عنوان یک چیز با ارزش بنگرد و هر فعالیت و تلاش کودک در ارتباط با موضوع تدریس از جانب معلم مورد احترام قرار گیرد.

-داشتن ظاهر مناسب به کودک کمک می‌کند تا بهتر مورد پذیرش در جامعه باشد.

-از این کودکان باید برنامه‌ها و هدفهای کوچکتری را انتظار داشته باشیم.

-موضوعات درسی مدرسه‌های رسمی باید در آموزش به این کودکان با تأخیر به کار گرفته شوند تا زمانی که کودک برای پذیرش آنها آماده می‌شود از آن جایی که کودک دیرآموز تقریباً ۲ سال از کودکان هم سن خود از لحاظ آموزشی عقب‌تر است ما باید انتظار داشته باشیم که او با کودکان کوچکتر از خود در یادگیری برابری نماید.

-رسیدن به موفقیت و پیشرفت تحصیلی برای کودک دیرآموز منوط به داشتن طرح و برنامه‌ریزی صبورانه و راهنمایی متفکرانه در طول دوره آموزشی است.

-تکرار یک دوره کلاس‌های پیش‌دبستانی (آمادگی) برای کودک کندآموز مفید و با علاقه خواهد بود.

زیرا بیشتر کودکان از دوره آمادگی لذت خیلی زیادی می‌برند و این نکته برای خانواده‌های این کودکان جالب توجه است که گماردن آن‌ها در چنین شرایط کلاسی به توسعه یک سری از توانایی‌های کودک کمک می‌نماید. و در نهایت این کودکان احتیاج به همکاری دارند هرچند که اگر خودشان این همکاری را نخواهند. اگر کودک دیرآموز بعد از ۲ سال در یک مدرسه عادی پیشرفتی حاصل نکرد و بهره‌ای نبرد، باید او را به یک کلاس ویژه کودکان استثنایی انتقال داد.

● سازگاری تحصیلی

برای کودکان دیرآموزی که در کلاس‌های عادی مشغول به تحصیل هستند برنامه‌هایی را جهت سازگاری تحصیلی باید رعایت و اجرا کرد از جمله:

- تأخیر در تکالیف مدرسه و توجه بیشتر و اهمیت بیشتر برآموزش پیش‌دبستانی

- توجه مکرر و مداوم در مدرسه

- تکرار مراحل آموزشی

- تکرار نشست‌ها با خانواده کودکان

- نیاز به معلم کمکی (خصوصی) در صورت لزوم در منزل

● آموزش کودکان دیرآموز

آموزش به کودکان دیرآموز مانند آموزش به کودکانی است که نارس در رشد عقلی یا تجربی هستند و کودکان دیرآموز می‌توانند یاد بگیرند به شرط آن که معلم تمهیدات و برنامه‌های زیر را به کار ببرد:

- به کار بردن واحدهای کوچک‌تر در آموزش.

- به کار بردن تعالیم عینی و محسوس استفاده از حواس مختلف بینایی، شنوایی، لامسه و بویایی.

- به کار بردن راهنمایی‌های ویژه و تعیین توصیه‌هایی که کودک درک و دریافت نکرده است.

- به کار بردن مراحل انگیزش بیشتر و مرور کردن.

- در نظر گرفتن وقت و زمان بیشتر برای کامل کردن کارها (اتمام فعالیتها).

- به کار بردن وسایل صوتی - تصویری بیشتر و تجهیزات دیداری و شنیداری در کلاس.

-نظارت و رهبری بیشتر.

-انگیزش بیشتر که معمولاً توسط اسباب بازی و... حاصل می‌شود.

-کاربرد فوری آموزش و ارتباط دادن آن به چیزهایی که برای کودک مهم است.

-گوناگونی و تنوع بیشتر در به کارگیری اسباب و وسایل تحریک‌کننده.

-تأکید بر مقادیر پیشرفت و موضوعات اجتماعی و ارتباطی، وقتی که با آموزش واقعی مواجه می‌شویم.

-به کارگیری تعداد بیشتری از پاسخ‌های دانش‌آموزان در امر آموزشی.

-کاربرد مسائل احساسی و هیجانی در فعالیتها، نمایش، حرکات برای هماهنگی چشم.

-جایزه و پاداش برای کسانی که اندکی تلاش برای نیل به توصیه‌ها را به کار می‌بندند.

-فراهم کردن شرایط برای تجربه بیشتر.

تقریباً ۵ تا ۱۰ درصد دانش‌آموزان همه مدارس در طبقه دیرآموز قرار دارند. معمولاً این کودکان برنامه درسی کاملاً متفاوتی نسبت به کودکان عادی دارند و این کودکان نیاز به موقعیت انجام دارند از جمله: استفاده از سیستم حمل‌ونقل شهری، گفتن ساعت، دانستن مقادیر پول، تعویض پول، بازی کردن، ورزش کردن و رفع کردن نیازهای شخصی.

کودکان دیرآموز به وقت بیشتر، تشویق بیشتر و انگیزش بیشتر نیاز دارند و بهترین معلم کسی است که نقاط ضعف آن‌ها را بیابد و تشویق کند و به آن‌ها در زندگی کردن با ضعف‌ها و ناتوانی‌هایشان کمک کند.

● تطبیق و سازگاری در دستورات خواندنی

از آن جایی که خواندن و نوشتن برای هر فردی نقش بسزا و مهمی در جامعه دارد. برای کمک به خواندن کودکان دیرآموز چند پیشنهاد داریم.

-به تأخیر انداختن دستورات و درسهای واقعی برای کودک تا زمانیکه او به وضوح آماده خواندن باشد.

-معرفی مراحل مختلف خواندن به آرامی و با سرعت کمتر نسبت به کودکان هم سن خودش.

-انتخاب با دقت مواد خواندنی با توجه به توانایی و علاقه کودک.

-برای آموزش از دوره‌های درسی کوتاه‌مدت و مکرر استفاده شود.

- تأکید بر روی فعالیت‌های خواندنی و خواندن درس‌ها.

- تنوع در آموزش و استفاده از مدل‌ها و وسایل متنوع برای خواندن (خواندن با نوار ضبط صوت و...)...

- استفاده از کارت کلمات، باز با لغات، شنیدن صداهای مختلف، تشخیص لغات و... ..

- به کودک کمک کنید تا پیشرفت خود را ارزیابی کند.

- به گونه‌ای درس را بخوانید که هماهنگ با سطح خواندن کودک باشد.

- از او بخواهید تا با آرامش درس را بخواند و صدایش را در نوار ضبط صوت پر کنید تا به صدای خود گوش فرادهد.

- مطالب و مواد خواندنی را به طور مرتب مرور کنید ولی سعی کنید مواد خواندنی جالب باشد از قبیل داستانهای نمایشی.

- خواندن را با مطالبی آغاز کنید که کودک به آنها علاقمند است مثل داستانهای مربوط به خانه و... ..

- با درست کردن علائم و نشانه‌هایی ویژه به کودک در خواندن کمک کنید.

- تجربه، کودکان را پر بار می‌کند. غالباً کودکان تجربه کمی در به دست آوردن معانی به صورت چاپی دارند.

- از آنها انتظار زیادی نداشته باشیم و کوچک‌ترین پیشرفت در آنها برای ما موفقیتی بزرگ باشد.

- در هنگام خواندن برای گم نکردن خط از یک خط‌کش در زیر خطی که می‌خواهد بخواند استفاده می‌کنیم و به مرور که خط را گم نکرد خط‌کش را برمی‌داریم.

- تأکید کنیم که خواندن باید ریتم و آهنگی ملایم داشته و به مکث‌ها و توقف‌ها توجه داشته باشد.

در پایان باید اذعان داشت که در کار با کودکان دیرآموز، تلاش کنید و همیشه به خاطر داشته باشید که آنها مسئول کمبود توانایی یادگیری‌شان نیستند و سعی کنید آنها را به حرکت درآورید و برای هر تلاشی پاداشی قائل نشوید.

منابع:

۱- آموزش و پرورش تلفیقی دانش آموزان دیرآموز. مولفین: محمدرضا تات، آلیس هوسپیان - پژوهشکده کودکان استثنایی

۲- روانشناسی کودکان و نوجوانان استثنایی - مؤلف دکتر بهروز میلانی فر - نشر قومس

۳- روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی - تألیف دکتر مریم سیف نراقی - دکتر عزت‌الله نادری - انتشارات ارسباران

۴- Educatio of the slow Learner and the retarded .A.L.Jangro DLARYOf A Slow Learner class, jack.zAbram owit ۱۹۹۹

وزارت آموزش و پرورش

میگنا، دانشنامه روانشناسی و علوم تربیتی

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، نهادی غیردولتی و ناسودبر است. این نهاد در سال ۱۳۷۹ از سوی پژوهشگرانی که در حوزه ادبیات کودکان فعال بودند، پایه گذاشته شد و اکنون با بیش از ده سال پیشینه از فعالیت های گسترده، در سطح ملی و بین المللی به کار خود ادامه می دهد.

دفتر این مؤسسه در تهران است و شیوه همکاری با این نهاد به دو شکل کار رسمی و داوطلبانه است. مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان هزینه های سازمانی خود را از راه کمک های مردمی و اجرای پروژه های فرهنگی و انتشاراتی به دست می آورد. چنانچه مؤسسه درآمدی داشته باشد، این درآمد را در راه گسترش هدف های خود هزینه می کند.

پیوندگاه:

koodaki.org	مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان	کودکی
iranak.org	ایران کودکی	ایرانک
ketabak.org	پنجره ای به جهان خواندن	کتابک
amoozak.org	آموزش خلاق کودک محور	آموزک
khanak.org	با من بخوان	خوانک
rootak.org	پایگاه ارتباط فرهنگی کودک و نوجوان	روتک
dabire.org	درست بیاموز، تا درست بنویسی	دبیره
koodakar.org	سندوق آموزش و توانمند سازی کودکان کار و محروم	کتاب هددهد
hodhod.com	گزیده ترین کتاب های کودک و نوجوان	